



دکتر عبدخدایی مشاور رییس اتاق بازرگانی ایران در امور گردشگری:

دولت و سازمان‌های شبه دولتی باید تصدی‌گری خود را از توریسم بردارند



«محمده عبدخدایی» که اولین رییس مرکز هنرهای نمایشی و نیز اولین رییس مرکز فرهنگی ایرانیان خارج از کشور بوده است، دارای سوابق فرهنگی بسیاری است که از آن جمله می‌توان به رایزن فرهنگی ایران در آرژانتین، رایزن فرهنگی ایران در اسپانیا، معاون وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، رییس سازمان ایرانگردی و جهانگردی و ... اشاره کرد. وی که دانشجوی دکترا در رشته مذهب از کشور اسپانیا است، دارای مقالات بسیاری در حوزه توریسم و گفتگوی تمدن‌هاست.

عبدخدایی در دو دوره مختلف در سال‌های ۱۳۶۶ تا ۱۳۶۸ و پس از آن از سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۳ معاونت گردشگری کشور را بر عهده داشته است. او هم‌اکنون مشاور رییس اتاق بازرگانی ایران در امور گردشگری است و سعی دارد در اتاق بازرگانی ایران در راستای رفع موانع و چالش‌های پیش روی توریسم و حل مشکلات دست اندرکاران امر گردشگری گام بردارد. به گفته عبدخدایی، جایگاه امر گردشگری در بخش خصوصی کشور مغفول مانده است و آژانس‌های مسافرتی و سایر بخش‌های مربوطه صنعت توریسم، همانند تجار، بازرگانان و صنعتگران، ارگانی را که

مدافع حقوق و پیگیر مطالباتشان باشد ندارند. وضعیت صنعت توریسم، جاذبه‌های گردشگری ایران، راهکارهای افزایش سهم درآمد بخش خصوصی از توریسم، موانع و چالش‌های پیش روی گردشگری و اهم برنامه‌های اتاق بازرگانی ایران در توسعه گردشگری از جمله مباحثی است که در خصوص آن با دکتر عبدخدایی به گفتگو نشستیم. متن این گفتگو را در ادامه می‌خوانید.

● همانطور که استحضار دارید براساس آمار موجود، سهم ایران از درآمد توریسم تنها کمتر از یک دهم درصد است، با توجه به جاذبه‌های تاریخی و توریستی کشور ما، چه موانع و مشکلاتی موجب شده تا توریسم در ایران توسعه پیدا نکند؟

○ همانطور که می‌دانید جاذبه‌های گردشگری کشور ما فوق‌العاده بی‌نظیر است و ایران جزو ۱۰

اسپانیا و فرانسه بهره تجارت چمدانی کم نیست و این مساله با توجه به تنوع صنایع دستی ایران از جمله فرش که خواهان فراوانی در دنیا دارد، می‌تواند مورد توجه قرار گیرد و جایگاه خوبی داشته باشد. یک دعوی فرهنگی درخصوص توریسم از قبل از انقلاب در ایران بوده است، آخرین رقم توریسم ایران در سال ۱۳۵۶ حدود ۳۰۰ هزار نفر بوده که رقم بسیار ناچیزی است و علت آن نیز این بود که یک چالش فرهنگی وجود داشت که فکر می‌کردند توریسم ممکن است اثر مخرب فرهنگی داشته باشد. بعد از انقلاب عده‌ای معتقد بودند که توریسم در فرهنگ ایرانی تأثیر منفی دارد، اما این مساله جامعیت ندارد زیرا وقتی توریستی وارد یک کشور می‌شود، مظهر و تابع آن کشور شده و فرهنگ آن کشور بر روی توریست اثر می‌گذارد نه بالعکس، و این مساله در مورد ایران نیز صدق می‌کند و لذا با فرهنگ غنی و اصیل ایرانی-اسلامی که ما داریم و قطعاً این فرهنگ در نظام و جامعه ما ریشه دارد، با آمدن

کشور اول دنیا در جذب توریست به شمار می‌رود، چرا که در هیچ کجای دنیا تنوع آب و هوایی به صورت چهار فصل و تنوع گردشگری از جمله بهره‌مندی از کویر، جنگل‌ها، آثار باستانی هفت هزار ساله و ... به شکلی که در ایران وجود دارد، مشاهده نمی‌شود. اما متأسفانه هیچگاه از توریسم استفاده بهینه نکرده‌ایم. در این رابطه موانع و مشکلات متعددی وجود داشته که هر یک به نحوی مانع توسعه گردشگری در کشور شده است.

من معتقدم گردشگری هم صنعت است، هم بازرگانی و هم فرهنگ پیچیدگی گردشگری به دلیل وجود آژانس‌ها، هتل‌ها و نوع برخورد آنها موجب شده تا به شکل صنعت به گردشگری نگاه شود، اما مساله تأثیرگذاری فرهنگی که گردشگری دارد نیز نباید نادیده گرفته شود. از طرفی، هم‌اکنون در دنیا مساله‌ای بنام «تجارت چمدانی» داریم و توریست‌ها در هر کشوری به تجارت چمدانی مشغولند که این تجارت رقم بالایی را نیز به خود اختصاص داده است. در کشورهای ترکیه،



توریسم از بین نمی‌رود بلکه توریسم از فرهنگ ما تاثیر می‌پذیرد. ما نمی‌توانیم درهای کشور را به این بهانه که توریسم فرهنگ ما را از هم می‌پاشد، ببندیم؛ قومیت‌ها و ملیت‌های مختلف در ایران در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند و فرهنگ بیگانه به وسیله توریسم در ایران تاثیری نخواهد گذاشت.

● **بر اساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام جمهوری اسلامی ایران، باید به ۲۰ میلیون گردشگر برسیم و طبق برنامه سوم توسعه مقرر شده بود ۱۸ میلیارد دلار درآمد از بخش توریسم کسب کنیم در حالی که اکنون این رقم تنها به یک میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار رسیده است، برای اصلاح این امر چه پیشنهاداتی دارید؟**

بعد از انقلاب عده‌ای معتقد بودند که توریسم در فرهنگ ایرانی تاثیر منفی دارد، اما این مساله جامعیت ندارد زیرا وقتی توریستی وارد یک کشور می‌شود، مظهر و تابع آن کشور شده و فرهنگ آن کشور بر روی توریست اثر می‌گذارد نه بالعکس.

○ بر اساس آمار سازمان جهانگردی، سالیانه یک میلیون و ۵۰۰ هزار گردشگر به کشور می‌آیند اما من اعتقاد دارم توریسم واقعی ما خیلی کمتر از این میزان است، زیرا در این آمارها، تمام کسانی که به کشور وارد می‌شوند، اعم از پیشه‌وران مرزی و عبورکنندگان موقت که عمدتاً از کشورهای همسایه ایران وارد می‌شوند نیز لحاظ شده است، در حالی که رقم توریست واقعی به کشور ما خیلی کمتر است.

معتقدم برای اصلاح این امر، دولت و سازمان‌های شبه دولتی باید به طور کامل تصدیگری خود را از توریسم بردارند، زیرا سازمان‌ها و بنیادهای مختلف سرویس‌های مختلفی را در هتل‌ها و آژانس‌های خود ارائه می‌کنند که اصلاً رقابتی نیست.

بخش خصوصی یعنی بخش رقابت و در میدان رقابت است که کیفیت محصول یا کالا خود را

نشان می‌دهد؛ در جهانگردی هم یک نگاه دولتی وجود دارد که باید از بین برود. دولت می‌بایست وظیفه حمایت، هدایت و نظارت را بر عهده داشته باشد و تصدیگری این بخش به طور کامل به بخش خصوصی واگذار شود. در مورد گردشگری تنها یک سازمان یا حتی یک وزارتخانه خاص نمی‌تواند متولی امر گردشگری باشد، چرا که گردشگری به همیت و همت ملی نیاز دارد و حمایت کلی دولت اعم از تمامی ارگان‌های کشور را می‌طلبد تا توسعه پیدا کند. همانطور که عملاً ظهور و بروز گردشگری در سال‌های اخیر با گذشته فرقی نکرده است زیرا آن همت کافی برای توسعه این امر وجود ندارد. وقتی یک گردشگر وارد کشور می‌شود، از لحظه ورود سازمان‌های مختلفی اعم از گمرک، هواپیمایی، وزارتخانه‌های راه و ترابری، اقتصاد، امور خارجه، کشور، نیروی انتظامی، فرمانداری‌ها و استانداری‌ها درگیر می‌شوند و تمام این سازمان‌ها باید ورود یک توریست را به معنای ورود ارز به کشور خود تلقی کنند. اگر آن همت کلی در دولت نباشد باز هم گردشگری ما با همین وضع روبروست و به اهداف چشم‌انداز ۲۰ ساله در دستیابی به آمار مشخصی از توریست قطعاً نمی‌رسیم، همانطور که چند سال از آغاز برنامه ۲۰ سال گذشته و به رقم خوبی در توریسم نرسیده‌ایم.

● **عدم سرمایه‌گذاری مناسب بر روی زیرساخت‌های توریسم مثل کمبود هتل‌ها، مهمانسراها و ... از جمله چالش‌ها و موانع پیش روی این صنعت به شمار می‌رود. راهکارهای پیشنهادی شما برای جلب و جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به این بخش چیست؟**

○ یکی از دلایل این امر این است که متأسفانه در ایران چیزی به نام "گردشگر داخلی" نداریم. گردشگر به معنای برنامه‌ریز است یعنی وقتی فردی قصد مسافرت به نقطه‌ای در کشور خود را دارد، طبق برنامه‌ریزی مشخص، هتل، مسیر، مکان‌های دیدنی و ... را ارزیابی و بعد سفر کند.

در نظر گرفتن تمهیداتی مانند اعطای بن‌سفر به کارمندان دولت و تشویق آنها برای مسافرت به شهرهای مختلف کشور خودشان "توریست داخلی" به وجود می‌آورد.

هزینه "بن سفر" ضمن اینکه ایجاد اشتغال می‌کند، راکد نمی‌ماند و از یک شهر به شهر دیگر در گردش در می‌آید و هر کس به اندازه سهم خود از توریست بهره می‌برد و در ایجاد نشاط و رفاه

اجتماعی نیز موثر است. متأسفانه این طرح را که در هیات دولت نیز تصویب شد، اجرایی نکردند در صورتی که در توسعه "توریست داخلی" بسیار موثر بود.

توریست داخلی باعث اصلاح زیرساخت‌های گردشگری می‌شود زیرا در بازار عرضه و تقاضا وقتی تقاضا و اقبال عمومی به بازدید از یک منطقه بالا برود، سرمایه‌گذاران نیز جذب آن مناطق می‌شوند و زیرساخت‌های آن مناطق به وجود می‌آید و استعداد پذیری از توریسم خارجی نیز در آن نقاط افزایش می‌یابد. یکی از کارهای عمده حمایت از توریست داخلی است. وقتی توریسم داخلی هدایت شود، زیرساخت‌ها نیز درست می‌شود و می‌توانیم پذیرای توریست خارجی باشیم.

سالیانه یک میلیون و ۵۰۰ هزار گردشگر به کشور می‌آیند اما اعتقاد دارم توریسم واقعی خیلی کمتر از این میزان است، زیرا در این آمارها، تمام کسانی که به کشور وارد می‌شوند، اعم از پیشه‌وران مرزی و عبورکنندگان موقت که عمدتاً از کشورهای همسایه ایران وارد می‌شوند نیز لحاظ شده است.

ایران در منطقه خوبی به لحاظ موقعیت اقلیمی، جغرافیایی و آثار تاریخی قرار دارد و می‌تواند مخاطبان خوبی نیز داشته باشد که مهمترین مخاطبان ما می‌توانند از حوزه منطقه خلیج فارس و کشورهای عربی باشند که از تمکن مالی خوبی نیز برخوردار هستند و به جنگل‌ها و منابع طبیعی ایران علاقمندند. هم اینک یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون مسلمان در دنیا وجود دارد که همه علاقمندند ایران را ببینند و ما می‌توانیم برای جذب آنها برنامه‌ریزی کنیم. در حالی که جذب توریسم مسلمان در تایلد انجام می‌شود، در ایران به این مساله توجه نمی‌شود و برای توریسم زیارتی، سیاحتی و تاریخی برنامه‌ریزی صحیحی صورت نمی‌گیرد.

کشورهای چین و ژاپن هم به کویر و آثار باستانی علاقمندند که برای آنها هم می‌توان برنامه‌ریزی کرد.

یکی از مسایل دیگری که از گذشته تا به حال



تخصصی شدن گردشگری و گسترش فرهنگ استفاده از تورهای دسته جمعی رفع می‌شود.

● شما به عنوان مشاور اتاق بازرگانی ایران در امور گردشگری چه برنامه‌هایی برای توسعه صنعت توریسم و افزایش سهم درآمد بخش خصوصی از این صنعت دارید و چه اهدافی را در اتاق ایران دنبال خواهید کرد؟

○ من معتقدم که جایگاه گردشگری در اتاق بازرگانی مغفول مانده است که این جایگاه باید احیاء شود. چه خوب بود که اسم اتاق را می‌گذاشتند "اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و گردشگری"، چرا که همانطور که تجار و بازرگانان و صنعتگران به نهادی برای پیگیری مطالبات خود نیاز دارند، دست اندرکاران و صاحبان امر گردشگری نیز به چنین مرجع و نهادی احتیاج دارند که امیدواریم با آمدن دکتر نهادوندیان و اهتمامی که در کارها دارند، بتوان برای صاحبان صنعت توریسم جایگاه خوبی در اتاق‌های بازرگانی کشور تعریف کرد.

دست اندرکاران بخش گردشگری هم نیاز به این دارند که یک مرجع و ارگان از بخش خصوصی نیازها و مطالبات آنها را پیگیری کند و مدافع آنها باشد. ما در نظر داریم اتاق بازرگانی همانطور که مدافع بازرگانان و صنعتگران است، مدافعان امر گردشگری نیز باشد.

چنانچه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی طبق آنچه نظر مقام رهبری است، پیاده شود، می‌توانیم در اتاق بازرگانی گام خوبی برای مراکز گردشگری برداریم و بخش خصوصی از این مراکز به خوبی حمایت می‌کند، ضمن اینکه اتاق با ارتباطاتی که با اتاق‌های بازرگانی دنیا دارد و این اتاق‌ها نیز برای جهانگردی کارهای خوبی انجام داده‌اند، لذا می‌توانیم تعامل خوبی در این زمینه با اتاق‌های سایر کشورها ایجاد کنیم.



تلفن و نمابر تحریریه

۸۸۳۰۸۳۳۳

و ما می‌توانیم برای جذب توریسم درمانی به ایران برنامه‌ریزی کنیم.

با ویژگی‌هایی که ما از این لحاظ داریم، می‌توانیم باب بزرگی از این لحاظ باز کنیم که درمان‌های بالینی مطابق با استانداردهای بین‌المللی در بیمارستان‌های موجود کشورمان انجام شود و مساله بعدی ایجاد شهرک‌های صنعتی است که در آنها افراد برای چکاب به آنها مراجعه می‌کنند. در این شهرک‌ها مراجعان علاوه بر برنامه‌های تفریحی و گردشگری، از لحاظ پزشکی نیز مورد چکاب قرار می‌گیرند. فکر می‌کنم از چنین شهرک‌هایی استقبال شود چرا که در کشورهای منطقه خاورمیانه به چنین موردی نیاز شدید دارند.

همچنین یکی دیگر از مشکلات کشور ما در جهان، تبلیغات منفی است که در خصوص امنیت در ایران می‌شود. اگر آمار توریسم در ایران بالا برود، این تبلیغات سوء نیز علیه ایران از بین می‌رود.

این پوشش می‌تواند در قالب "تور سلامت" اجرا شود چرا که هزینه‌های درمان در اروپا بسیار بالاست و این هزینه در ایران نسبت به سایر کشورهای اروپایی ارزان‌تر است. "توریست شکار" "توریست بانوان" و "توریست طبیعت‌گردی" نیز مقوله‌هایی است که مورد استقبال قرار خواهند گرفت چرا که اشتیاق زیادی در این زمینه‌ها وجود دارد، به خصوص حوزه خلیج فارس از این تورها استقبال خواهند کرد.

● به نظر شما مساله سوخت و سهمیه‌بندی بنزین در مساله توریسم و گردشگری تاثیر می‌گذارد یا خیر؟

○ قطعاً سهمیه‌بندی بنزین در توریسم تاثیر دارد. راهکار کاهش تاثیرات این مساله بر روی وضعیت توریسم این است که توریسم از حالت فردی خارج و به صورت جمعی در بیاید و این مساله با گسترش وسایل حمل و نقل عمومی،

وجود داشته این است که متاسفانه از قبل از انقلاب، گردشگری را لوکس و گران دیده‌ایم، در صورتی که گردشگری انبوه و ارزان، ارزشمند و درآمدزا است.

در شرایطی که سالانه ۷۵ میلیون توریست به فرانسه، ۶۰ تا ۶۵ میلیون به اسپانیا و حجم عظیمی توریست به ترکیه می‌رود، اینها توریست گران نیستند و نیازی به هتل پنج ستاره ندارند زیرا توریست انبوه و ارزان پول‌ساز است. یکی از مشکلات توریسم ما نبود مکان‌های بین راهی و عدم برنامه‌ریزی برای توریست زمینی است.

مشکل بعدی این که فقط چشم آبی و موبلوند را توریست می‌دانیم و برای جذب توریست از کشورهای حوزه خلیج فارس و آسیای برنامه‌ریزی نکرده‌ایم لذا این مساله باعث عدم توسعه توریسم در ایران شده است. اگر این مشکلات را رفع کنیم، به نتیجه خوبی خواهیم رسید.

چالش دیگری که توریسم با آن مواجه است، عدم آموزش مناسب و نبودن دانشگاه توریسم در کشور است، زیرا مراکز آموزشی موجود اصلاً جوابگوی نیازهای کشور در امر گردشگری نیستند لذا باید با ایجاد و تاسیس دانشگاه گردشگری در راستای توسعه گردشگری از طریق آموزش‌های لازم به سرویس‌دهندگان و تربیت برنامه‌ریز توریست گام برداریم. این مساله نیز نیاز به حمایت و تشویق دارد.

همچنین یکی دیگر از مشکلات کشور ما در جهان، تبلیغات منفی است که در خصوص امنیت در ایران می‌شود. اگر آمار توریسم در ایران بالا برود، این تبلیغات سو نیز علیه ایران از بین می‌رود. این تبلیغات در شرایطی صورت می‌گیرد که کشور ما به مراتب از لحاظ امنیتی از بسیاری کشورهای دنیا امن‌تر است.

اگر مقداری از سوبسیدی که برای تبلیغات امنیت می‌دهیم، برای توریسم بدهیم، می‌توانیم در سید تبلیغات جهانی قرار بگیریم و این تبلیغات منفی در مورد ما نیز از بین خواهد رفت.

● یکی از مواردی که بر روی آن تاکید می‌شود، استفاده از پزشکان و امکانات پزشکی در قالب "توریسم درمانی" است برای این مساله چه برنامه‌ریزی می‌توان انجام داد؟

○ یکی از مواردی که ایران ظرفیت بالایی در آن دارد، بخش درمان است. در کشور ما پزشکان حاذق و جراحان متبحر، به خصوص در زمینه دندان پزشکی وجود دارند که در کشورهای همسایه ایران از این لحاظ کمبودهایی وجود دارد